Rubí

(LLEGENDA TORTOSINA)

per *JOAN SUBIRATS I ANDREU*

UNA vegada era un rei... Així comencen les històries i narracions que fan la delícia dels menuts, i... moltes vegades, també dels grans, però la nostra, mig verídica mig fictícia, no comença així, la nostra és una de les tantes belles llegendes de la nostra terra, que s'ha anat trasmeten de pares a fills, dins del sí de la mateixa família, i que va ésser contada per un follet o nanet a un dels avant-passats d'eixa família, i començà així:

Fa molts anys, molts, que un bon dia es va presentarací a Tortosa un jove molt lluït, ben plantat, d'una talla fora de la corrent de tan alt que era. Vestia una vesta brodada d'or i un preciós manto d'arminyo, com a signe de la seua dignitat, i cenyia una llarga espasa que només ell podia sospesar, guanyadora en mil combats. De nom li dien RUFOLET i venia d'un país molt lluny en busca d'una gentil princesa que un bruixot, en les seues males arts, havia encantat. Va presentar-se a les autoritats, ensenyant los documents que l'acreditaven com a persona digna de tota confiança i mereixedora de tot lo respecte, demanant tot seguit los detalls que precisava per a sortir endavant de la seua dura i costosa empresa. Entre ell i un dels Concellers de la Ciutat van tindre el següent diàleg:

—I no porteu cap patge ni criat que us acompanye?

—Oh, no!! —va respondre Rufolet—, no és possible; penseu que el meu país és molt lluny i pel camí s'haurien mort de cansament.

—I qui us ha encaminatací a Tortosa? —insistí el Conceller—. Com heu sapigut que és ací on està Rubí?

—Molt senzill —respon lo gegant—; lo bruixot que va encantar a la princesa, va dir-li al Rei, son pare de Rubí: No patiu per vostra filla; tardareu molts anys a tornar-la a veure, com a càstig per les coses mal fetes i sofriments que doneu als vostres vassalls, però vindrá un dia que el jove més lluït i més valent dels vostres súbdits trobarà el camí i sabrà desencantar-la.

—Però això no és prou, deuria donar-vos més detalls.

—I està clar que sí, sant cristià; mos va donar els millors detalls, la millor manera de trobar-la.

—Qué us va dir, pos?

—Pos va dir que el jove que la salvaria només hauria d'anar acaminant sempre cap a sol ponent, i quan arribaria a un punt on hi trobaria un riu cabdalós i d'aigües clares, vora d'una ciutat voltada de muralles i en set portals, que els seus habitants eren valents i esforçats, que les seues dones eren les més boniques del món, que les seues hortes donaven los fruits més delicats, que de la seua garriga sortia el millor oli, que la seua temperatura tot l'any era dolça i agradable, que la ciutat tota era l'enveja i admiració dels traginants, en fi, que quan trobés una ciutat d'eixes condicions, que allí propet estaria Rubí. Ademés, i com a detall més significatiu, mos va dir que eixa ciutat era dipositària del més preuat tresor que la Verge Maria ha dixat al món, lo Cíngol Sagrat que, teixit per les seus pròpies mans, cenyia el seu cos. Per tant, podeu compendre que no hi ha al món cap ciutat que es pugue comparar a Tortosa, i és per això que tinc la seguretat de trobar ací a Rubí.

—Trobo que us va donar bé els detalls —va dir el Conceller—, pos en bona refé que la nostra és la única ciutat que té eixes condicions.

—Ho veieu vós mateix com no hi havia pérdua? com havia de trobar forçosament lo camí? Ara només me falta saber el camí a seguir hasta la cova on està Rubí.

—Es prou facilet —li va explicar el Conceller—. Sortireu per Portal de Remolins i agafeu lo camí entre Llevant i Tramontana; quan haureu caminat mitja llegua trobareu un riuet que travessareu fàcilment; més avant ne trobareu un atre de més ample, que no dubto trobareu lo modo de passar; allavons estareu justet a mitan camí, ja no faltará més que una llegua, i sempre en la mateixa direcció arribareu a la Bassa de Xaco, i d'allí a la cova no més hi ha unes dos-centes passes.

Rufolet se va despedir del Conceller agraint-li la informació facilitada, i com se li havia fet molt tard, va decidir esperar a l'endemà per a empendre la tarea.

* * *

A l'endemà, quan apuntava el dia, va sortir de Tortosa, passant pel Portal de Remolins, marxant cap a la Costa del Célio. Xixo xano, va passar per les voltetes d'En Cenat, va atravessar el riu de les Monges aigua a trinxa; Costereta Blanca, obrint-se pas en la seua espasa allà on la malesa i el bosc eren més cerrats. Poc a poc s'anava atansant al lloc on tenia la seguretat de trobar a Rubí, la gentil princeseta de trenes rósses. Torna a trobar un riu, lo del Torrent, a on va haver-hi de tombar un pí, fent un pont, degut a la molta aigua que hi baixava; va pujar dalt la lloma, arribant al povet d'En Serrano, i... era ja migdia quan va arribar a un indret racerós i adequat per a reposar un moment. Encara no feia cinc minuts que reposava, i ja s'havia mig endormiscat, quan va sentir uns crits:

—Socorro!!! Auxili!!!

Mig engorronit encara, esparpillant-se els ulls, s'aixeca, i atra vegada sent los crits:

—Auxili!!! Socorro!!!

I Rufolet, en quatre passes de les seues, llargues com corresponia a la seua alçada de gegant, va arribar a la Bassa de Xaco, on hi havia un follet que s'estava ofegant, degut a la seua imprudència, ja que havia volgut beure aigua sense tenir en compte que la bassa era massa fonda per a n'ell. Rufolet arriba i, sense perdre un moment, entra dins la bassa, aigua a mitan cama, agafant al pobre follet i traient-lo fora de l'aigua.

—Gràcies, noble Senyor —va dir el follet tan aviat com va poguer parlar—; sense la vostra ajuda, jo, Xaco, lo follet més vell de tota la colla, hauria perterit ofegat.

—Res, home, res, no té cap importància —respon Rufolet—. Vós també ho haurieu fet per mi.

—No us càpigue cap dubte —va dir el follet, mig entufat—, pos encara que soc més petit que Vós, tinc més poder. Vós teniu més força, més presència, però no teniu lo poder que tenim los follets.

—Bueno, home, bueno, no cal enfadar-mos per això; jo estic content d'haver-vos pogut fer eixe petit servei.

—Molt bé, i jo us estic molt agraït, i per a demostrar-ho me poso a les vostres ordres, junt en tots los follets d'eixa serra, per a ajudar-vos en la empresa que us ha portat ací.

—Moltes gràcies per la vostra ajuda —va dir el gegant, rient—, però dubto que poguesseu, pos tinc un enemic molt poderós per a combatre.

—No teniu perqué riure, sant varó, i no despreciеu la nostra ajuda; aneu al vostre camí i penseu que estem al vostre costat; si us trobeu apurats, només cal que peguesseu un crit de Xaco...!! i de seguideta acudirem.

I així ho van fer; Rufolet va seguir montanya amunt, en busca de la cova on suposava que trobaria a Rubí; quan arribà dalt al Pla de la Mola, allí assentadeta, a la sombra d'un pí molt gros, va veure a Rubí, la bella princesa d'ulls blaus com lo cel i trenes rosses com l'or. Va quedar-se embabocat, no gosava dir res, quan al seu costat va sentir:

—Ggnnyyooff...!! ggnnyyooff...!!

Tot espantat, se gira Rufolet; es veu una bestiota estranya que li sortia focs pels ulls i bromera per la boca, d'aspecte esgarrifós; pega mitja volta i apreta a córrer montanya avall en busca dels follets, cridant com un desesperat:

—Xaco...!!! Xaco...!!!

I darrera una mata de coscolls, van sortir els set follets, mig esparverats, pos aquella bestiola els tenia a tots atemoritzats.

—Xaco, ajudeu-me, per favor..!!! Jo no em podia pensar mai que fós tan esgarrifosa eixa bestiola...!!

—I qué us pensaveu...!!! —va contestar Xaco, rient—. Cap follet enganya mai; quan vos he oferit la nostra ajuda, ho he fet sabent que Vós sol no podrieu fer res contra la Cucafera, que eixe és lo nom que natros donem a n'eixa bestiola tan estranya; heu d'utilitzar més manya que no pas força, i natros, los follets, tenim lo secret per a dominar-la, i si no, pregunteu-ho a Pepo, Guarí, Canasta, Xanca, Moixina i Xut, que eixos són los noms dels sis companys meus. Abans de la vinguda de la Cucafera, erem los amos de la serra, de la montanya, de la cova i de la bassa. Natros, dedicats a les arts de treballar l'or, l'argent i el ferro, com fan tots los follets del món, fent tota classe d'aïnes i ferramentes de treball per a la pagesia, natros viviem feliços i contents, quan un mal dia mos se va presentar la Cucafera, que a mossos i esgarraps mos va treure de la nostra cova.

Pocs dies després vam veure que també hi havia una noia jove, sempre trista i plorosa. Menos mal que Xut, fent-ne de les seues, la sabia distreure i fer riure. A Xanca, un dia li va contar la seua història, que Vós ja sabeu; a Moixina, li va demanar que li portés floretes; a Canasta, que li digués lo nom dels moixonets en lo nostre parlar tortosí; a Guarí, li va explicar lo secret per a dominar a la Cucafera, i a Pepo li va demanar, tota plorosa, que fes tot lo que pogués per a treure-la de les urpes de la bestiola, però natros, encara que tenim moltes manyes i arts, no tenim la força ni l'alcària que és necessària per a tal menester.

—Bueno —va interrompre Rufolet—, expliqueu-m'ho, que ja em bull la sang.

—No correu tant —va dir Xaco—; primer que res, Guarí us explicarà el secret.

—Vinga pos, lo secret, que ja tinc ganes de xafar-li el cap.

—Poc a poc —va dir Guarí, posant-se en la conversa—, que no se li pot xafar el cap, pos lo té tant dur, que no hi ha cap espasa que el pugue foradar.

—Bueno, pos qué s'ha de fer? —va dir Rufolet, impacientant-se.

—Escolteu-me en atenció —va dir Guarí, en to reposat—. Primer que res heu de saber que la Cucafera és inofensiva; lo seu aspecte repugnant fa creure a tothom que és una fera maligna, que tot s'ho minja. Ara bé, si voleu que es torne com un corderet, no teniu més que agafar l'espasa tallant-li les orelles i la coa. Si conseguiu això, ja estarà tot, la podreu dominar com a un gosset.

—Moltes gràcies —va dir Rufolet; és prou facilet.

—Però a la vostra espasa —va dir Canasta, posant la cullerada— li hem de treure més fil, pos la Cucafera té la conna molt dura; doneu-mos-la, que entre Xut i jo li donarem lo temple precís.

—Teniu, i feu-ho aviat, que tinc ganes de tornar a veure a Rubí.

—Mireu —va interrompre Xaco—, en tot això ja se'n va el sol a la posta, i no sirà possible empendre la lluita hasta demà. Si voleu sopar, aneu allà baix a la caseta, on hi trobareu lloc per a dormir, llenya, pà i formatge, i un collitor plé de cireres, nesprons i albercocs; que us face tot bon profit, i demà sirá un atre dia.

—Moixina i jo —va dir Pepo— volem vindre a fer-vos companyia, si no us sap greu.

I així ho van fer, anant-se'n a dormir tots tres.

A punta de dia, ja estaven Xut i Canasta a la porta de la caseta; entre els dos portaven l'espasa de Rufolet, lluenta com un sol i un tall capaç de partir en dos un floc de cotó que caigués pel seu propi pes.

—Bon dia —va dir Xut a l'arribar— ; vinga, matiners, que ja és hora!!

—Més matiners heu sigut vatros —va respondre Rufolet—; vaig de seguida.

—Ja heu donat temple i tret fil a l'espasa? —va dir Pepo.

—Veigues, si no —contesta Xut, una mica picat—; tu sempre has de fer el dotor.

—Lo dotor ets tu, que sempre vols ser més que els altres —respongué Pepo, picant-se les crestes.

—Bueno —va dir Rufolet, en to conciliatori—, no s'hi val a discutir; que s'acabe la festa en pau, que avui se necessiten totes les forces.

I donant per acabada aquella petita discussió, Rufolet se va cenyir l'espasa, i xino xano se'n va anar cap a la bassa de Xaco, on estaven també Guarí i Xanca, per a rebre les darreres advertències per a batre a la Cucafera. Tots los follets li donaven explicacions i avisos; tots li desitjaven molta sort. I... quan lo sol ja tocava a la punta més alta de Caro, tot decidit se'n va anar Rufolet cap a la cova de Rubí.

Lo combat va ésser curt, pos Rufolet ja se sabia tant bé la lliçó, que al primer cop d'espasa, zis-zas, li talla l'orella esquerra; al segon, zis-zas, li talla l'atra orella, i tot seguit li encerta un bon cop, tallant-li la coa. Com per art d'encantament, la terrrible Cucafera se va quedar mansa i quieta, se li va acabar la veu i la ferocitat; poc a poc se va atansar a Rufolet, i en la llengua li llepava els peus, com a signe d'acatament.

—Gràcies a Déu, ja soc lliure —va dir Rubí, tota tremolosa de l'emoció tan gran que la dominava—. Vós, Rufolet, heu tingut la valentia de dominar a la bestiola, i ara ja podem tornar al nostre país, i allí siré la vostra obeient esposa.

—Sí, Rubí —respongué Rufolet—, gràcies a Déu, tornarem al nostre país i allí viurem feliços, jo seré lo més humil dels vostres servidors, però hem d'endur-mos a la Cucafera, per a que el Rei, vostre pare, la tingue al jardí reial, com a record de tant terrible epopeia.

—I natros, qué? —va dir, posant-se entre mig, Xaco, lo més vell dels follets—. Natros també volem vindre a conéixer aquells terrenos i passar una temporada entre vatros.

—Molt ben pensat —va dir Rubí, assentint—; mon pare estarà molt satisfet de conéixer als meus amiguets, pos sense vatros, no sé que hauria sigut de mi; veniu, veniu en natros.

—Però només uns dies, eh? —va dir Xaco, tot satisfet i somrient, de veure que la seua proposta havía tingut acceptació—, que natros hem de tornar a treballar ací, a la nostra cova, que d'ara en avant ne direm de RUBÍ.

I així ho van fer tot seguit. Van empendre el camí cap a Tortosa, entre els crits d'alegria dels follets, que anaven botant i ballant davant de la Cucafera, i les rialles de Rubí i Rufolet, que en les mans agafades i mirant-se, anaven baixant poc a poc cap al poble.

Quan van arribar per les voltetes d'En Cenat van trobar als gaiteros, que al veure aquella reuca de gent mig s'havien apartat del camí. Al preguntar qui eren i d'on venien, Xaco, lo més vell i el més docte dels follets, li va explicar tot lo que havia passat, i allavons va preguntar ell:

—I vatros, on aneu?

—Avuí és la festa de Corpus —va contestar el gaitero—, i tots los anys anem davant la processó per acompanyar al Santíssim. Enguany mos s'ha fet una mica tard i tenim pressa; per lo tant, perdoneu si apretem lo pas i no venim en la vostra companyia.

—Això si que no...!! —va dir tot airat Xaco— los tortosins estaran molt contents de saber que hem agafat a la Cucafera, i aniria molt rebé que entressem al poble al so de la gaita.

—Bueno, com vatros vulguesseu —va dir el gaitero—, però si les Autoritats mos malden per fer tard, sí que us agraïrem que traguesseu cara vatros i mos defensesseu.

—D'això no us cal patir —va dir Rufolet, intervenint en la conversa—; jo en responc de que no us passarà res.

—Pos així, rai. Vinga, noi, engega...!!!

I al sò de la dolçaina i del tabal, ballant sempre entre peus los follets, somrient Rubí i Rufolet, va arribar la comitiva al Portal de Remolins, on la guàrdia va obrir de seguida el portal, rendint los honors deguts al gran Rufolet i a la princesa.

Però, vet aquí, que quan van arribar davant la Seu, se van trobar que el carrer estava plé de gent esperant lo pas de la processó de Corpus, que estava justet a punt de sortir. No van tindre més remei que passar pel mig, al precís moment que sortia la processó; los gaiteros se van colocar al seu puesto; i sense saber còm ni perquè, la Cucafera, Rubí, Rufolet i els follets, entre mig, se van trobar davant la processó obrint pas. La gent, lo públic tot, volia veure l'espectacle tan insòlit; era una cosa mai vista i no dixava pas, no els dixava sortir del carrer, tothom dret dalt l'acera, i això va fer que es veiguessen obligats a seguir lo curs de la processó.

I des d'aquell dia ençà, les Autoritats tortosines van decidir que tots los anys anessen davant obrint pas, la Cucafera, Rubí, Rufolet i els set follets.

Que avui no són de carn i òssos, perque se'n van anar tots al país de Rubí i encara no han tornat.